List 12. **NOVICE** Tečaj XXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 25. marca 1863.

Gospodarske stvari.

Kako je z govejo kugo na dalje.

Ker se od več strani našega Dolenskega oglašajo žive želje, naj bi se odprla meja med Kranjsko in Hrvaško, se je c. k. ljubljanska vlada, ki noče, da bi le eno uro čez potrebo bila dežela zaprta proti Hrvatii, s ktero je v potrebni vedni dotiki, že uni teden se obrnila do deželnega poglavarstva hrvaškega, naj ji pové: ali je goveje kuge ondi popolnoma konec ali ne? Brž ko prejme odgovor, da je ni več, se bojo odprle dosihmal zaprte meje. Velika nesreča pa bi bila, ako bi to pred storili in dosihmal hude nadloge obvarovano deželo s tako naglico pahnili v neskončno nesrečo; vsi veliki stroški, ki smo jih dozdaj imeli za obrambo, in vsa škoda, ki so jo gospodarji po zaprti meji trpeli, — vse bi bilo zastonj! Vaše pismo pa, g. Šč. V-r., smo izročili pravim rokam; zahvalujemo se Vam za to, čeravno so nektere želje čisto nemogoče.

Kmetiški pogovori.

(Dalje.)

Drugi pravijo: „kar se tiče blata, smetí in druge take šare, smo že poskusili; nabrali smo tacih rečí in na njivo speljali, pa nismo druzega dobička imeli kot delo in zamudo časa, njiva ni nič bolje rodila, kamor smo to sodrgo napeljali.“ Prav imate, jim odgovorimo, saj le bedák od tacega ravnanja saj prvo leto kaj druzega zahtevati more, kot kupe plevéla. S tako rečjo se mora vse drugače delati, da prid donese. Blato, smetí, pleve, lanéne glavice, pezdirje, žuganje, plevél, strnišče, če ni za klajo ali pa za steljo, in druga taka šara, kakoršne se čez leto in dan, pri vsaki hiši dovolj nabere, se mora na kupe v vrste, to je, v prvo vrsto, za dlan na debelo, blata ali druge zemlje, na to prvo vrsto, ravno tako na debelo, ene ali druge imenovanih rečí nasuti in poravnati; če so te rečí bolj ali manj suhe, posebno pleve, pezdirje itd. se morajo toliko z živim apnom potresti, da je vse belo (apno mora biti popolnoma v prah spadeno; v koscih je škodljivo zato, ker se iz njih kepe gašenega apna naredé); to se zopet z blatom ali zemljo pokrije itd. čez celo leto. Potem se nov kup začne in ž njim tako dela kot s prvim. Take kupe, ki jih v druzih jezikih komposte imenujejo, kar bi se po naše „mešanca“ reklo, mi že čez 15 let delamo in jih bomo delali, dokler živimo, zakaj prepričani smo o njih koristi in velikem dobičku.

Vsaki kup naj saj dve leti leží, pa vendar med tem časom vsako jesen in pomlad premeče, da se vse dobro pomeša in pognojí; potem je še le kup (kompost) za rabo in koristen. Posebno dobro je tak kup večkrat zgnojnico politi, namesti da ulice ž njo gnojiš. Zapomniti si pa moraš, da takih kupov ne voziš na njive, kjer boš žito ali druge take reči sejal, med kterimi se je plévela bati, ampak vozi ga le na njive, kamor se bojo sadeži sejali ali sadili, ki se navadno okopavajo, kot krompir, koruza, fižol itd. Posebno koristen je pa tak gnoj travnikom in deteljam.

Da se pa prepričaš, ali se ti trud in delo plača ali ne, potrosi travnik ali pa deteljo z zemljo tacega kupa (najbolje spomladi) za prst na debelo, in povleci to s težko, dobro s trnjem zapleteno brano, pa še kak čok na-njo naveži, da bo težje in da se bo zemlja dobro med rušnjo in travo pomešala; vidil boš, kako bo več let trava čvrsto rastla in ti več let več kot polovico več rodila. Mi smo se tega na svojih zemljiščih že večkrat prepričali.

Še nekaj moramo omeniti. Pretekle dve leti je okoli Ljubljane zavoljo prevelike suše, kar se sicer večkrat primeri, repa prav slabo se sponesla, mi smo pa obe leti prav lepo, debelo repo imeli, da malo kdo tako in toliko. Le škoda, da je že na njivi zlo zlo gnjila, pa vendar, če ne bo v kleti (keldru) bolj gnjila kot dozdaj, jo bomo še čez veliko noč dovelj za krave imeli. Sejemo pa repo tako-le: Dobro vdelani in preležani gnoj, ki se dá na drobno raztrositi, se podorje, potem s težko brano dobro povleče, da se vse dobro zmeša in poravná (da bi se tako droban gnoj z brano iz zemlje izlekel, se ni bati, marveč se še z zemljo bolje pomeša); na to se strnišče in kakoršna si bodi šara čisto s cele njive pograbi, repa vseje, z lahko brano zavleče in naposled s težkim valjerjem dobro povali. Tako se lahko polovica semena prihrani, pa bo še repa dosti gosta. Njiva mora gladko vdelana biti, da valar povsod dobro prime.

Ko nas sosedje tako delati vidijo, se smejajo in nas norce očitajo, rekoč: „to je vse nepotrebno delo; repa raste, da jo le enmalo zapraskaš“; al prepričali so se, da ni vse eno, ali se le enmalo zapraska, ali pa njiva tako udela, kakor mora udelana biti, da gospodar korist od dela in njive ima. Pa saj ne more drugače biti. V rahli zemlji seme kal požene; na to sonce pritiska in posuši zemljo in kal. Če pa je zemlja z valarjem dobro stisnjena in potlačena, se tako naglo ne posuši, zakaj ona obdrží dalj časa potrebno mokroto v sebi; o tem pa postanejo koreninice močneje, da jim tudi solnce tako lahko ne škoduje. (Dal. prih.)

Graška asekuracija zoper ogenj v preteklem letu.

Iz letnika, ko smo ga od imenovane asekuracije te dni v roke dobili, se vidi, da je v minulem letu 1862 na novo 3081 gospodarjev k nji pristopilo, namreč iz

Štajarskega 2.228, iz Koroškega 462, iz Krajnskega pa le 391.

Lansko leto je bilo 6926 pohištev zavarovanih za 5 milijonov 667.775 gold. klasne vrednosti; pogorelcom za škodo raznih pogorišč je povrnila 258.505 gold., to je, Štajarcem 160.485 gold. za 361 pogorelih pohištev; Koroščem 48.180 gold. za 97 pogorelih pohištev, in Kranjcem pa 49.840 gold. za 212 pogorelih pohištev.

Kolikošna bo letos tarifa za zavarovanje poslopij, ni še določeno. To bo še le véliki zbor določil, ki bo morebiti kmali sklican; če bi se pa zakasnil, bo vodstvo samo kolikor bo moč znižalo tarifo, da bode morebiti le 10 krajc. od 100 gold. plačati.

Brž ko bo to določeno, bomo po „Novicah“ na znanje dali. Želeti pa je res, da se ta asekuracija predela po potrebah novega časa.

Nove postave.

O novi štempeljski postavi.*)

(Dalje.)

Pogodbe zakupne in najemne (štantne) po znesku zakupnine ali najemnine, za vès pogojeni čas pripadajoče, po lestvici II.

Poroštvene pisma — po vrednosti rečí, za ktero se poroštvo daje, ako je cenljiva, po lestvici II.

Odstopnice (cesije) vračilne — dolžnih tirjáv poleg vrednosti vračila po lestvici II.

Zajemne (upodajne) pogodbe (dolžne pisma ali dolžni listi) po vrednosti rečí v zajem (na pósodo) dane po lestvici II.

Pogodbe za službo, vračilne, po vrednosti skupnega, za vès pogojeni čas pripadajočega zaslužka, ali po plači od pogojenega dela po lestvici II.

Pogodbe, s kterimi se sprejemljejo obrtnijski učenci, od vsake pôle 50 kr.

Ženitne pogodbe, to je, pogodbe zastran dote in zastran premoženja, ktero se dene za življenje v skupovino, po skupni vrednosti po lestvici II., ako se vzamejo va-nje kake ustanove za primerljej smrtni — od vsake pôle 1 gold.

Prejemne potrdila, za stvar, ki je prišla v last prejemnikovo, ako je cenljiva, poleg vrednosti po lestvici II. za stvar, vzeto v spravo, rabo ali zastavo, od vsake pôle 50 kr.; prejemnice za sodne pológe (depozite), ako po lestvici ne pripada manjša pristojba, od vsake pôle 50 kr.

Pogodbe dedinske od prve pôle 1 gold.

Pogodbe društvene, ako združi več oseb v skupni namen, ki ne meri na njihovo skupno korist, svoj trud ali svoje stvarí — od prve pôle 2 gld.; ako namen meri na njihovo korist in združijo samo svoj trud, — od prve pôle 5 gold.; ako pa združijo svoje stvarí, ali svoje stvarí in svoj trud — pri društvih na akcije na več od 10 let, poleg zgovorjenih vlog po lestvici III.; pri vseh druzih društvih po lestvici II. ali nikdar manj od 5 gold.

Pogodbe na srečo — po lestvici II. Izneto je: številska loterija, kup upanja premakljive rečí in životni dohodki. Od vseh teh gré pristojbina od dobitka, kupščine in od vrednosti premakljive rečí po lestvici III.

Zapis založni, to je, pismo, s kterim se komu v zagotovo dolžnost zapiše zalog (hipoteka) po dolžni vrednosti po lestvici II. in ako ta ni določena, po vrednosti zalogovi, toda ne izpod 50 kr.

Kupne pogodbe (vračilni odstopi in odreki) zastran premakljivih rečí po lestvici III.

Pogodbe posodilne, kadar se prepustí neizrabljiva stvar proti vračilu v rabo na odločeni čas, kakor zakupne in najemne pogodbe; brez vračila 50 kr.

Zapis zastavni poleg dolžne vrednosti, za ktero se daje zastava, po lestvici II.; ako dolžnost ni cenljiva, od vsake pôle 50 kr.; ako dolžnost ni določena, po vrednosti zastavini ali ne izpod 50 kr.

Pobotnice (kvitenge) in prejemnice po prejetem znesku po lestvici II.

Odkupne pogodbe (reluicije), s kterimi se premenijo osebne ali rečne dajáve v dnarne; po zgovorjeni letni dajavi, po letih pomnoženi, po lestvici II.

Daritvene pisma med živimi od vsake pôle 50 kr.; na primerljej smrtni, od prve pôle 1 gold.

Ustanovne (štiftovne) pisma od vsake pôle 50 kr.

Zaménje premakljivih rečí, od polovice vrednosti zamenjenih rečí po lestvici III.

Oporoke (testamenti), zapisi ali kodicili, od prve pôle 1 gold.

Poravnave (Vergleiche) po vrednosti, na ktero se stranke zravnajo po lestv. II.; ako stvar ni cenljiva, in pri rečéh nepremakljivih, od vsake pôle 50 kr.

Kupne naročila po izgovorjeni kupnini po lestvici II.

Odreke od pravic, brez vračila, kakor daritve; za vračilo pa kakor kupne pogodbe.

Pooblastila, kjer ni obljubljena plača, in pooblastilni pristavki (klauzule) na pobotnicah, od vsake pôle 50 kr. (Dal. prih.)

*) V listu 10., na str. 75., v vrsti 25. od zgorej namesto 1 gold. beri 6 gold.

Slovstvene stvari.

Nove knjige.

* „Niz bisera jugoslavjanskoga.“ Tako se zove nova knjiga zabavno-poučna, ki jo je vredil gosp. N. Stokan in na ktero vabi predplatnike in predbrojnike gospod Vekoslav Pretner, izdavatelj „bisera jugosl.“ v Zagrebu. Polovica čistega dobička te zanimive knjige, ktera je posvečena slavnemu mecenu slovstva jugoslavenskoga presvetlemu vladiku gosp. J. J. Strossmajerju, je namenjena akademii jugoslovanski. Bogato je obdarjena v poetičnem in prozaičnem predalu; nahajamo v imeniku nektere slavne imena jugoslav. pisateljev, in članke v srbskem, hrvaškem in slovanskem jeziku; v slovenskem jeziku vidimo mitologično črto „o Homanu“ od Dav. Terstenjaka, „o slovenskem jeziku“ od Kočevara, slovenske pesmi, sonetni venec in druge pesmi liričke od Fr. Čučka. Cena za pretplatnike je 2 gold., za predbrojnike 2 gold. 50 kr., predplato in predbrojenje prejema v Ljubljani knjigarna Lerherjeva, v Celovcu Leonova, v Gorici Soherjeva, v Trstu Šuberiova, v Gradcu Ludewig-Wohlfartova, v Mariboru Leyrerjeva in v Celji Tarmonova. Gosp. izdavatelj prosi, naj se naročniki čim preje oglasijo, da delo kmali pride v natis in da more na svetlo priti meseca maja. Gledé na zanimivi obseg knjige in njeni blagi namen nadjati se je obilo naročnikov od vseh strani jugoslavenskih.

* *Dizionario italiano-illirico* di Giovanni Jurasich dall' Isola Veglia. Edizione prima. Trieste 1863. Pod tem naslovom je v Trstu ravnokar prišel na svetlo slovnik (rečnik) italijansko-ilirski, ki ga je izdal gospod Ivan Jurasić. Krčan. Slovnik v prav ročnem vezku in ličnem natisu obsega 50 pôl in bode dobro došel Talijanom, ki želijo ilirski pa tudi slovenski jezik se učiti, take knjige čitati itd. Cena mu je 2 gold. 50 kr.

Narodopisne stvari.

Črtice običajev ali navad na Srbskem.

Spisal dr. Janez Podliščekov.

(Konec.)

Pravijo, da je Srb maščevanja (osvete) željen človek. Mogoče, da je, in če je, ni čuda, ker je v tacih okolnostih več sto let živel, da se je maščevati moral, ako je živeti hotel.

Jaz Srba toliko poznam, da je blagodaren in hvaležen človek. Storiš mu dobro, ti on storjene dobrote ne bo pozabil; za dobro ti bo dobro storil. Storiš pa mu krivico, ti bo zopet hudo za hudo gotovo povrnil. Ako Srbu daš eno za uho, povrne ti gotovo za-njo tri. Osveto srbski narod ima za lepo lastnost. Kdor ni sposoben za osveto (maščevanje), veljá za plašljivca. Čisto naravno je, da je srbski narod maščevaven (osvetljiv); srbska povestnica nas učí, da se je narod srbski zmirom maščevati moral, ako se je ohraniti, ako je živeti želel. Ako bi bil Srb velikodušen Turčinu, bi mu bil moral veleti: „Turčin, ti si mi vzel mojo lepo hčer, ki sem jo ljubil ko sam sebe; ti si mi vzel mojo ženo; ti si mi poklal moje ljube otroke; ti si mi ubil mojo staro majko; si mi ubil mojega otca; ti si mi zapalil kučo, — molim te, daj! ubij še mene!“ Ko bi bil srbski narod velikodušen proti Turku, bi še dandanašnji pod njegovim jarmom zdihoval, ali pa bi ga več na svetu ne bilo. Saj vemo, da so se srbski junaki pod Črnim Jurjem večidel zbog same osvete nad Turka vzdignili in narod za seboj potegnili; ko bi ne bili tega storili, bi bili tudi oni poginili; zato niso prej mirú dali, dokler niso svojih, po Turkih pobitih bratov, očetov, mater, sester in prijatlov hudo maščevali (osvetili), dokler niso glav svojih sovražnikov iz plečí zmetali. Ljubezen do življenja, skrb samega sebe rešiti, in svoje rajnke junaško in zdatno maščevati (osvetiti) je srbski narod v planine in šume (gojzde) gnala, odkodar je svoje dušmane in neprijatle človečanstva pod Črnim Jurjem, Glavašem, Velkom, Nenadovičem, Milenkom, Petrom itd. junaško napadal in svoje pobite rajnke slavno maščeval. In kaj bi bilo iz naroda srbskega, ako bi se ne bil maščeval? Se vé, da mu je njegovo veliko domo-, narodo-, vero- in bogoljubje njegova hrabra mišica veliko pomagala, da je rešil sam sebe, svojo lepo domovino, svojo vero in svojo kučo slamnato.

Srbski narod v Bosnii, Ercegovini, Albanii, Macedonii itd. se vé, da je tudi junašk in tudi osvetljiv, da ga tudi navdušuje domo- in narodoljubje, za ktero se vedno bori in kri preliva, pa kaj bi rekel, skoraj brez vsega uspeha. Po vsaki povzdigi pade pod stari jarem, pod kterim še dandanašnji zdihuje, in Bog vé, kako dolgo da bode še zdihoval, ako se bo zbog različnih ver zmirom tako med seboj črtil, kakor se zdaj črtí. Njegovo versko razcepljenje ga v turški sužnosti drží. Pač je čas, da se Slovani zbog vere ne črtijo!

Srbski narod je pošten; tatov in razbojnikov je med njim kaj malo; pravijo pa, da je narod srbski močno prekanii „prevari“ podvržen. Mogoče, da je to res, in ako je res, mu tudi tega ne moremo in ne smemo zameriti; temveč čuditi bi se mogli, ako bi ne bil, če vemo, da več sto let je „prevare“ potreboval, da si je ohranil svoje življenje. Srbski narod si moremo misliti kakor „stalno vojsko“, ki že v več ko 400letnem boji kri preliva in se bori z dušmanom za dom, vero in narodno slobodo. V vsaki vojski je pa prevara (list to je kriegslist) neka potrebna lastnost, brez ktere skoraj ni nobene zmage. Kdor jih ima več za ušesi (kdor je bolj prevarljiv), ta je skoraj zmirom huji, in zmaguje. Zato, mislim tudi, da srbski narod si prevaro v lepo lastnost šteje in jo zmatna za modrost. Srbin ne pravi: „jaz sem ga opeharil ali ogoljufal“, ampak se hvali, „jaz sem ga nadmodrio(l).“

Srbski narod je vesel, igre, ples in godbo ljubi. Gosle, dudla (svirajka), ali gajde se dobijo v vsaki kuči. Medpotoma Srbin nosi to ali uno s seboj in dudla (svira) na dudlo ali na gosle brenka, ali se pa nad gajdo napenja. In če sliši narod srbski to ali uno teh godb (sviranje), se precej za roke prime, v široke okroge okoli godca stopi in tako okoli njega v okrogu veselo vriska, poskakuje in „kolo“ mendra, ki je naroden ples, in se največkrat pod milim nebom na kakem širokem prostoru pleše. Da! kolo je srbskemu narodu tako priljubljen ples, da se še naši jetniki v Topčideru večkrat okoli svojih godcov (sviračov) za roke poprimejo, v okrogu veselo vriskajo, poskakujejo in mendrajo; harmonija ropotočega različnega železja na njih nogah se z veselim krikom, donečim mendranjem in milo godbo v tem narodnem plesu kaj lepo ujema.

Da je srbski narod pobožen, se ne vidi samo iz njegovih gori imenovanih lepih, kaj bi rekel, res pravih kristjanskih običajev, temuč vidi se tudi iz njegovega danja in postopanja o zakonih. Srb se svojih cerkvenih in posvetnih zapoved drží, in jih natanko izpolnuje; narod srbski je sloboden, po zakonu živeč narod. Kako se srbski narod svoje vere ali cerkve drží in kako njene zapovedi časti in jih izpolnuje, povem vam le to, da še moji jetniki v Topčideru, ki so, kakor se vé, skoraj vsi malopridneži, v nobenem pôstu, tudi ne, ako so na smrt bolni, mastnih jedí ne viditi, da! od njih nič slišati nočejo. Srb raje pogine, kakor da bi zoper svojo vero grešil. Reči moram, da, akoravno je srbski narod več sto let brez vsega učenika živel, kri prelival in vse nevihte zemeljske nesreče skusil, je vendar le nepokvarjen ostal, je poln duševne in telesne močí, in se bo v kratkem času Evropi gotovo velikanskega pokazal; njegove dela so bile in so velikanske.

Rad bi „Novicam“ še več običajev srbskega naroda povedal, pa jih iz lastne skušnje ne vem in jih vediti ne morem, ker vedno živim v topčiderski dolini. Skušal sem že in bom še, iz lepe topčiderske doline globokeje med narod v lepo zemljo srbsko priti; saj se nadjam, da mi bo Bog srečo dal, da ne bom vedno le zdravnik razbojnikov, tatov itd. Drugikrat kaj druzega.

Lepoznansko polje.

Spomini.

(Dalje.)

Posebno veselje so mi trije prazniki napravljali: Božič, Velika noč in Rešnjega telesa dan. O Božiču zato, ko smo jaslice delali, kot povsod, pa še zato, ko sem smel z materjo kakor ob nedeljah sploh k prvemu opravilu iti, in ko sva na sv. Dan in Veliko nedeljo domú prišla, so prišli pa hlapci in dekle, in jaz sem jih smel obdarovati. Dobili so o Božiču vsak orehovo potico, cel hleb sadnega (ali presnega) kruha (kletzenbrod) in pa pogačo, — o Veliki noči pa pogačo, kolač, mesa, klobas, hrena in jajic, zraven pa po obnaši še platna za kake hlače, rokavce, srajce itd. ali za lajbeč, ali kako ruto ali par podplatov. Pa hud je bil večer pred sv. tremi Kralji, kadar so godci prišli. Tistih sem se pa tako bal, da nikogar tako ne; ko sem jih na dvorišču zaslišal, sem v zadnjo hišo pod posteljo zletel in se drl, dokler da niso utihnili. Godci in pa strel — to je bil moj strah — in zdaj? — kako se vse premení!

Popoldan pred Rešnjim telesom ni bilo šole. To so prišli bližnji tovarši in součenke, in napravili smo procesijo. Od spodnjega kozolca do kapele smo postavili

veje in maje; v kapelici je bila stara stara lampa; ta nam je služila namesti kadilnice, namesti zvonov pa piskri in vrtni lonci z železnim žeblom, — in molili in prepevali smo! — ah ve srečne, pobožne mlade leta! — drugače kakor pozneje, ko so nas po Gradcu, Dunaji itd. v vrste tirali in gnali. Drugi dan — na praznik — sem pa svetil pri sv. Rešnjem telesu; al nesrečo sem že imel, da sem si vselej pušelc zapalil in prste opekel.

V šoli je bilo prav dobro in veselo. Vem še, ko je tadanji deželni poglavar grof Wickenburg prišel 35. leta tudi k nam; imel je siv škric to je frak, in prav prijazno se je z nami pogovarjal, se vé da nemški. Kakih 5 ali 6 nas je tisti čas vendar bilo, da smo nekoliko več znali kakor: „ich habè, du habèst, er habèt“, al za une je bila huda. Strašen zmaj, „sigmund“, mu je bilo ime, je na uboge sirote iz kota za pečjo s svojim edinim očesom neprenehoma strmosrpo zrl, da so bili panani, kakor od kače ropotače. Bil je pa „sigmund“ za sežinj dolg in za dlan debel črn hrastov hlod zgorej in spodej okovan; zgoraj je imel železno rinko za držaj, in gorjé dečku, kteri je slovensko besedo zinil. Za drugo tako potrpežljivi in mili učenik, Bog jim daj obilo dobrega v večnosti! bili so še moj birmski boter, so se pač le tistega časa in njegovega gesla držali in trdo držali, in to je bilo — saj veste — nemško le nemško. Brez nemškega ni bilo milosti! Kdor je slovenski spregovoril, dobil je „sigmunda“ („signum“, to je, znamenje sramotno) v pest in vlekel ga je po celo, tudi poldrugo uro domú, da je ropotalo za njim in so iskre letele; drugo jutro ga je zopet nazaj privlekel, in tako dolgo ga vlačil sèm in tjè, dokler ga ni prodal, to je, dokler ni od drugega čul slovensko besedo. Kako vesel je bil tedaj! „Da hast, da hast“ — je osupnjenemu siroteku nesrečni porungelj v braneče roke tiščaje vriskal in omolknil — zakaj zdaj je bil mutast — nemški ni znal in slovenski ni smel. Lahko si misliš kaka hinavščina, kaka poredna, zvijačna hudobija, kaka zanikrna sumljivost, koliko laží in razprtij se je med nami rodilo! Da je celi značaj otroka se čisto skazil, da je vso naravno, zaupljivo, verno srce se spačilo, to ni nič djalo tadaj, samo da bi se le precartane nemščine bili naučili. Al če bi ta namen še bili dosegli, naj bi bilo še; pa kaj — tistih petnajst besed, ki si jih je otrok za silo v bučo vtepel, prvega pol leta, ko je šolo zapustil, so se mu popolnoma iz glave skadile. Koliko „bátin“ je bilo zavolj „sigmunda“, če je kdo ga skril v drvarnico ali ga vtaknil v plot ali v grm za mejo, ker si s takim žezlom ni upal očetu pred oči, in ga je kteri drugi mu umaknil in skril kam drugam! Včasi takega „sigmund-zgubljarja“ po celi teden ni bilo v šolo, ker se je šibe bal in pa španjolke, en par jih je celó čisto iz šole izostalo. Cornov Anza ga je enkrat v rž skril, in tam je plesnil in trohnil, da so ga ženjice našle.

(Konec prihodnjič.)

Zormanov vojak iz Kranja.

Národna pripovedka.

Kaj sedijo oča Zorman tak pobiti
Tam za mizo? V listek gledajo odkriti.
V temu pa stojé besede te-le:
„Strašne vojske s Turkom so počele,
Čuda kakor listja in pa trave
Dirja Turkov okrog bistre Save,
Žgo, zakonske in device sramoté,
Moré deca, v sužnost vodijo možé;
Toraj veljá, da se zoper tega vraga,
Vsaki vzdigne, ki mu je le glava draga.“

To prebravši Zorman z glavo maja,
Zdihne in sam k sebi toži: „Aja! aja!
Jaz v vojsko? Petdeset in osem
Dopolnjenih let na hrbtu nosim,
Mojih udov moč je oslabela,
Vida luč na pol mi omeglela,
Roki moji stari je pretežek meč,
Vranca iskrega ne morem krôtit',
Teža let ne dá mi več se bojevati,
Če pa v boj ne grém, bo treba — glavo dati“.

„Kaj pa še?“ odvrne rožnolična Meta,
Ki posluša skrivaj dragega očeta,
Ne! vam ni potreba se boj'vati,
Al zavoljo boja glave dati;
Le poglejte mé, od nog do glave,
Mislim da junaške sem postave,
Vranca strahovala s krepko bom rokó,
Z mečem pa podila Turke v njih nebó.
Preskrbite mi obleko in čelado,
Pa pojaham z Bogom“ — reče dekle mlado.

Pride dan ločitve, stariše objame,
Jih poljubi trikrat in slovo tak vzame.
Četa dirja prot' Ljubljani beli,
Kot da bi perute konji imeli.
Poglavar, ki možko se obnaša,
Za priimek vsakega popraša,
Mu ponižno vsakter brž odgovori.
Tudi Meto bara: „Kak se zoveš ti?“
„Zorman.“ — „Hencajte! sin Zormanov iz Kranja?“
„To scer ne, pa nič ni manjša žlahta najna.“

Tretji dan, ko so dospele zadnje čete
Se razlega po Ljubljani glas trompete,
Vse vojake skupaj priti zove
Poglavarja slušati osnove.
Ta najprvo, kakor po postavi
Stotnike in častnike napravi,
Valje *) potlej, ko je dokončano to,
Stotniki desetnike si izberó,
Tudi Zormanu se sreča ne ugane,
Ter desetnik reda prvega postane.

Poglavar pa, ki kaj moško se obnaša:
Stopi med vojake, pravi: „Volja naša
Je, da jutri zgodaj prav zarano
Zapustimo tihoma Ljubljano
In čez Novomesto proti Sisku
Dirjamo nasproti turškem' blisku,
In ga naučimo, prej kot se zavé,
Svoje begnje nam pokazati peté.
Upam si, da z Bogom bomo na tisuče
Sklestili sovražnikov obrite buče.“

Kakor bilo je rečeno, tak storjeno,
Čez polnoči, komaj da odbije eno.
Še napočila ni bela zarja
Ko jo dirjajo že zraven Šmarja
In ko v Novomestu poldan bije,
Se od Krke četa v mesto vije.
Vse naproti vrè, naj bo že star ali mlad,
Ogleduje te junaške svate rad.
Skrb za gosti tira v kuhnjo gospodinjo,
Gospodarja pa veselje v hram po vino.

Okrepčani jo odrinejo vojaki,
Ko na lij potegnjeni prav taki,
Ravno memo Čateškega dvora
Tisti dan do mesta Samobora.
Vidši jih zavriskajo Hrvati:
„Živijo naj naši kranjski brati!“
Vina polne čutare podaje puk,
Koje baš po grlu peva „luk, luk, luk,
Svaki jošče pošlje v kuču svojo ženko,
Da donese brzo kruha i pečenko.

Poglavar, ki vrlo možko se obnaša,
Stotnike pozove skupaj in jih vpraša:
„Kaj se vam zdi, ne bi jutri imeli
Dan mirú in pa u pamet vzeli,
Kak da s pridom Turčine napasti
In jim vzeti Sisek iz oblasti?“
Valje vsi odgovorijo: „Prav takó,
Kakor rečete gospod vi, tak naj bo.“
Ter se poslovijo, ker brž v gnjezdo priti
Vse želí, od težke jéže se spočiti.

---

*) Precej.

Drugo jutro, ko so komaj petelini
Jo odpeli, zaprašijo po celini
Jo junaki, prav enaki blisku
Ravno proti malem trgu Sisku,
Planejo kot risi nad šotore,
Davijo, kar zbežati ne more.
Tudi Zorman sklati dost obritih buč
Jim upihne sladkega življenja luč.
Pa naenkrat plašni Turki se zavejo,
Se povrnejo, in srčni v bitvo grejo.

Poglavarja, ki se moško kaj obnaša,
Ljuto zdaj napade hrabri turški baša,
In kot oroslan in slon v pušavi
Suje eden drugega in davi.
Poglavar krví iz mnoge rane,
Zorman vidši to, kot strela plane
Nad protivnika, ga mahne na vso moč,
Da se zvrne in pobegne v večno noč.
Zormanu čelada pade — odvalijo
Se lasje. — Oj „to je dekle“ — vsi trdijo.

Poglavar je rešen, vojska dokončana.
Turška rida otepena in oklana
Zdaj bežêč se kaj ponižno nosi,
Mir ponuja in ga tudi prosi.
Poglavar dá Zormana pozvati,
Ter mu reče: „Angeljvarh moj zlati!
Meta! mojega prijatla vredni sad,
Bogat nisem, ali na! moj prstan zlat,
Da na poglavarja sivega pomnila
Boš in za dušico mu Boga molila.“

Stopši iz šotora stotnik jo napade,
In ji reče: „Blizu tù imam tri grade,
Bod mi ljuba, da gospá neznajo.“
K tem se pričujoči krohotajo.
„Glejte ljubo, k' sem ž njo brke brila
Turkom, tudi vam ne bode mila“ —
Reče Meta in potegne ojster meč —
„Če le eno samo tako slišim več!
Čast Bogú! devica sem, domá iz Kranja,
Kjer devištvo čisto ni le prazna sanja.“

Zdaj zasuče se na vranca dobre volje,
Pravi: „Z Bogom!“ in jo vdrè čez ravno polje
Proti svoji dragi domačíi,
Tam dospé drug dan o zdrav'marii,
Skoč' raz konja, k svojim staršem teče,
Jih poljubi in s solzami reče:
„Bog je spet nas združil, hvala mu vse dni,
Vedno vam ostala bom hvaležna hči.“
Toliko od Zormanovega vojaka.
Bi se najšla li še v Kranji — Meta taka?

II.

Deželni zbori.

Deželni zbor kranjski.

Omeniti imamo danes pravdo, ki je bila v seji 16. t. m. zastran postave, ki naj varuje čbelarstvo. 38 posestnikov in čbelarjev iz okolice vodiške in smeledniške, kterim se je pridružilo 11 čbelarjev iz želimeljske okolice, je prosilo take postave, ktere cilj in konec naj bi bil: v okom priti presilni netečnosti ptujih čbelarjev, da bi se na en kraj ne navleklo toliko čbel, da čbelam domačih gospodarjev na njih lastni zemlji tudi v dobrih letinah pomanjkuje živeža. Omenjeni čbelarji iz vodiške in smeledniške okolice se menda niso lagali, ko so v svojem pismu do deželnega odbora med drugim rekli: „Prišlo je letos v našo okolico na komaj pol ure okrožne daljave okoli 1500 panjev ptujih čbel, tedaj že samo teh več panjev, kakor se je na tem prostoru mernikov ajde posejalo. Da taka nerednost v razmeri ne samo nam domačim čbelarjem močno škoduje, temuč tudi občno napredovanje v čbeloreji slabo pospešuje, je resnica očitna, ker čbele namesti da bi marljivo brale, ropajo in se morijo, čbelarji pa se črtijo. Treba je tedaj postave, ktera naj bi to preobilnost ptujih rejk v enem kraji saj na previdno mero toliko ponižala, da zemljak, ki davek plačuje od svoje zemlje, saj na tej zemlji toliko varstva ima, da ptuje čbele ne snedó domačim celó preveč ali jih celó ne pokoljejo, zraven tega pa tudi same ptujke ne dobijo živeža, kolikor ga potrebujejo.“ To potrebo čutijo tudi drugi čbelarji, ki pogostoma tožijo, da silna dobičkarija druzih jemlje domačim kos kruha, zakaj to je vendar jasno kot beli dan, da kjer je paše le za 100 žival (naj si bodi govedo, koštrun ali čbela), se jih ne more nasititi 200, — kjer je skleda le za 5 oseb pripravljena, se jih ne more najesti 10. In če je skleda moja, bi mislil, da bi smel tudi jaz toliko „svobode“ imeti, da bi se naj ne kratil živež mojim. Le toliko, in nič več ne omejuje nasvetovana postava svobodnega čbelarstva. Sicer ta postava ni nova znajdba, ampak se opira na ces. dvorni dekret od leta 1796 na Koroškem, kakor se tista od pašević opira na postavo od leta 1775, in postava za rôje na ces. občni državljanski zakon §. 384. Paščevina*) pa se pri nas jemlje od nekdaj do današnjega dné. Gledé na želje djanskih čbelarjev (ne čbelarskih modrijanov), kterim željam ni nasprotovala kmetijska družba pod predsedništvom gosp. Terpinca, kterega oče je bil nekdaj prvi čbelar kranjski in od kterega je tudi on si zapomnil marsiktero čbelarsko skušnjo, in s kterimi željami se ujema tudi gori omenjeni ces. dvorni dekret, je deželni odbor predložil deželnemu zboru osnovo postave, ktere bistvo je ob kratkem to: „čbelarstvo je prosto (svobodno), naj se pečá ž njim kdor koli in kjer koli, le to naj veljá za pravilo, da v en kraj, kjer imajo domači sami čbelorejo, naj se na njih zemljo in na njih polje privleče le toliko ptujih, da zamorejo domače in ptuje čbele medú nabrati.“ To je bistvo predloga bilo, ki ga je deželni odbor predložil zboru. Zoper ta predlog pa se je vzdignil gospod Dežman in zagovarjal neomejeno svobodo čbelarstva ter to postavo zametoval na vsako stran, dr. Bleiweis pa je zagovarjal pravične želje čbelarjev posestnikov in pa postavo za varstvo čbelarstva, rekši, da če svoboda veljá, naj ne veljá le samo za take čbelarje, ki iz ptujega kraja vlačijo čbele, temuč tudi za take, ki so tam domá, imajo svoje zemljišča, svoje čbele; svoboda ne more biti le samo za tiste, po kterih se s ptujimi čbelami zadušujejo domače. Če stojí zajec pod varstvom postave, naj varstvo bodi tudi marljivi čbelici; saj še gospodar na svoji zemlji ne sme ubiti zajca, ki mu sadne drevesa pokončuje? Iz tega in več druzega je dosti očitno, da „neskončna svoboda“ se more brez vse škode omejiti v korist celoti. To je pač lepa svoboda za zemljišne posestnike, ki imajo čbele svoje, ako kajžarji, ki imajo le toliko pedí zemlje, da v svoje čbelnjake iz gole lastne dobičkarije napravljene vzamejo toliko ptujih čbel, da domače nimajo potrebne paše! — Al vès zagovor ni nič pomagal; postava za varstvo čbelarstva je bila po večini glasov ovržena, kakor smo že zadnjič povedali.

Posvetovanje o novi občinski (srenjski) postavi je trpelo veči del preteklega tedna; v saboto je bilo v prvem berilu dognano razun enega oddelka, ki je bil dotičnemu odseku še enkrat v prevdarek izročen. Ta oddelek, v prejšnem zboru že sprejet, zadeva to, da tudi kaplanom naj gré pravica, v županijski odbor izvoljenim biti. Gosp. Dežman je nasprotoval danes tej pravici, in večina zbornice je — res čudno je to! — za negotovo to spoznala, kar je že enkrat in sicer malo

---

*) Kaj je paščevina (Weidegeld), o kteri se poleg mnogo druzega mrzí gospod X v „Naprej“, čbelarji iz omenjenih okolic gotovo saj tako dobro razumejo, kakor neznani pisatelj, ki se nikakor ni razodel, da je praktičen čbelar. „Weidegeld“ je že od nekdaj veljavna beseda, ne pa „Standgeld“, kakor X misli (glej ces. patent za doljno Avstrijo in Marsko od leta 1775).

poprej — vendar ne brez premislika — sklenila! Gosp. bar. Apfaltern je bil poročevavec odsekovih nasvètov od konca do kraja; v začetnem govoru je z govorno besedo omenil veliko važnost te postave, ker občina (srenja, soseska, komun) je celi državi to, kar je podzidje hiši; naj tedaj vsak poslanec prav po svoji vesti brez vse sebičnosti svoje mnenje razodeva, da se deželnim željam kolikor moč zadosti; pozabiti pa se ne sme, da je tej postavi ograja dana po državnem zakonu od 6. sušca 1862, čez ktero ne smemo. Začeli so se po tem razgovori od §. do §. po osnovi, ki jo je v nekterih delih vladnega predloga predelal odsek; veči del je obveljal, marsikaj pa je bilo tudi ovrženo. Pridržujemo si za drugi pot kratek sostavek poglavitniših rečí te postave, da naši bravci vedó, kakošno podobo bojo imele prihodnje županije; posamne odlomke sklepov — brez vsega stika s celoto — naznanjati bravcem, menda nikamor ne kaže; veliko papirja se popiše, pa bravec nazadnje vendar ne vé, pri čem da je. Le to še dostavljamo, da je bil odsek izvoljen, ki naj prav po domače vredi slovensko prestavo, kadar pride od cesarja potrjena nazaj; bili so v ta odsek izvoljeni gospodje dr. Bleiweis, Dežman, Ambrož, Vilhar.

Dr. Bleiweis je izročil zboru še od 15 druzih poslancov podpisani nasvèt, naj ljubljansko gledišče ne bode več deželna naprava; prihodki iz reduta in dveh druzih hiš naj se namesti v gledišni zaklad stekajo v deželno dnarnico; deželni odbor naj se pogodí o tem z mestno gosposko in z lastniki gledišnih lož; — dalje je predložil prošnjo, ki so mu jo izročili bukvotiskarji, bukvovezi in papirnice, naj se, kakor je nekdaj bilo, bukve za ljudske naše šole tiskajo v naši deželi, ne pa na Dunaji, kar se — zoper cesarski ukaz od leta 1775 — skozi 31 let godí in je deželi že blizo 250.000 gold. snedlo; ravno omenjeni cesarski ukaz ni bil nikoli preklican in še veljá v Trstu, Lincu, Gradcu itd. Šolske bukve ostanejo po dunajski ceni, če ne bojo še cenejše, in vse druge pogodbe spolnovati se zavežejo bukvotiskarji in bukvovezi.

Govor gosp. dr. Toman-a v deželnem zboru 24. februarja o davkovskih zadevah.

(Dalje in konec.)

Naj mi bode le dovoljeno, da ob kratkem pregledam, zakaj je državna zbornica tako ukrenila, — ob kratkem, in sicer le toliko, kolikor ta reč semkaj spada. Govorilo se je, da pri povikšanih pravih davkih gré zato, naj po vsi državi vsaka dežela po svoji moči z davki pomaga, da bi se dobilo toliko novcov (denarjev), kolikor jih imeti hoté državne potrebe. Tako so bili v poročilu podprti davki povikšani za leto 1863; naslanjalo se je tudi na tisto, kar je bilo govorjeno, ko je prišla vrsta na upravno leto 1862; pristavljalo se je dalje, da vzroki, tam povedani, veliko trdnejše veljajo tudi za leto 1863. Al odbor je za leto 1862 le imenoval kaj obilo tacih vzrokov, po kterih je nemogoče davke povikšati, ako nečemo, da bi se naredila kvara obrtnosti; ako nočemo, da bi se poškodovala ter načenjala istina (kapital). Tako se je govorilo tudi o najmovini in nazredovini. Če vzroki 1862. leta veliko trdnejše veljajo tudi za leto 1863, potem ne umejem, kako je bilo mogoče, da se je iz tistih vzrokov prišlo do čisto drugačnega sklepa, namreč do sklepa, naj se davki povikšajo. (Dobro!) Tisto poročilo je dalje tudi govorilo, da bi utegnilo primerno biti, naj bi se povikšali vsi davki in kar se največ dá po enacem merilu, da bi se kake nove krivice ne pridružile k zadnjim krivicam, ki so se naredile nekoliko zastran napčnih dačnih načél pomanjkljivo držali. Ako se pripozná, da so nekteri davki na krive načela postavljeni: da so nekteri davki napek izpeljani: kako je mogoče, da bi se potem povikšali vsi davki po enacih načelih? (Dobro!) krivica je očitna. Če so že hotli davke povikšati, naj bi mar bili rekli: državne zadeve, novčne (denarne) stiske to ukazujejo: ali pravičnih vzrokov, logičnih vzrokov v tej reči niso našli! (Glasovi: res je!)

Kako bode naša dežela te davke plačevala, če pomislimo, da so ji dozdanje prevelike teže tako zeló pobrale močí, da so jo tako jako polomile? Kakova je zdaj obrtnost po Gorenskem? Gorenski kmet več ne more plačevati davka, če ne vzame na pomoč, kar si je prislužil z obrtnostjo, ali če ne ide v gojzd, kjer odkruši nekoliko od svoje istine (kapital), ter prodá, samo da nabere za davek. Poglejmo, kako vsaka delavnost in trgovinstvo peša, kako se popolnoma ustavlja obrtnost z jeklom in železom po Gorenskem, kodar se je mnogo več pridobilo nekdaj nego zdaj, s platnom, suknom, síti in železom! Poglejmo, ali ni po Notranjskem vse mnogo slabše, odkar je prišla železnica? Ozrite se na Dolensko! Tù bi vprašal gosp. Derbiča, kako se je godilo tam doli, ko je bil prejel 20.000 gld. iz domače blagajnice Nj. Veličanstva presvitlega cesarja; kako je delil novce (denarje) od hiše do hiše, da bi siromake žive ohranil! (Glasovi: res je!) Tako je po naši domovini, kar najbolj čuti Gorenska in Dolenska, ker imate največe zemljišča.

Cvela je tod, moja gospôda! obrtnost; ali prišle so hude letine in uíme, pa so ljudje morali iz drevnega lubja peči kruh, kterega so solili s svojimi solzami, ker niso imeli s čim solí kupovati. (Živa pohvala.) Moja gospôda! mnogo je še tacega; toda moral bi človek iti od vasí do vasí, in potem pripovedovati; pa saj to vedó vsi, čemu bi dalje oznanjal, kaj se je godilo? Zarad prevelicih davkov imajo posestva toliko dolga, ki je vpisan v zemeljske knjige, da se mora zdaj vès dohodek vsacega posestva tako-le razdeliti: več od tretjine za pravi davek, več od tretjine za obresti (interese) davka v zemljiške knjige vpisanega, in potem še prav tretjina ne ostaja, da se trdi in popravlja posestvo, da se kupuje potrebščina, in da se živí družina. Poleg tacih dohodkov nihče ne more, da bi redil teló, in tudi skrbel za dušno omiko. Zdaj nimam v rokah pisanega, da bi povedal, koliko je bilo po vsi deželi eksekucij, in koliko se je delo pod sekvester samo zboga zemljišnih davkov; ali menim, da bi se mi vsi zavzeli, ko bi slišali to število. Gorenska je sicer bila nekoliko ohola; pa zdaj veči ni sramote iz domače potrebščine, iz hleva na vsak semenj goniti živino — najpotrebnejšo živino — in prodajati jo, da je za davke. (Čudež.) Če pomislimo dalje, koliko dežela trpí zastran vstanovitve (vkvartirovanja); koliko moramo dajati za vojaško priprego: potem je lahko razumeti, da povikšanega davka nikakor ne moremo plačevati. Ali k temu pa se družijo še marsikake okolinosti; k temu se druži tudi to, kako gosposke terjajo za davke. Izglede imam, toda nečem pripovedovati več, ampak samo toliko, da mi je znano, kako iz daljnih krajev in vasí ljudje nosijo davke, in da se davkarjem ne ljubi vselej, da bi jih vzeli; toraj morajo zopet in zopet hoditi, čas gubiti, in še novce (denarje) trošiti, predno težko zubožani davek izročé davkarju. To so obžalovanja vredni dokazi, če vse drugo v nemar pustim, kolikrat se namreč zgodí, da je zastran neznanja v zakonu (postavi) treba popraviti napačne številke. Povedal sem toraj, kolikor se je dalo po vrhu, da podprem svoj nasvèt; pristavil bi samo še to, da me navdaja vera do milosti Njih Veličanstva in do razumnosti naše vlade in zakonodajcev, kadar se bode prihodnjič kaj ukrepalo. Imenoval bi vam še lahko druge vzroke, posebno vzroke, kako važna je ta dežela, v kteri mi živimo. Ta dežela je bila samílo

(isolator) med laškim in ogerskim uporom. Našemu ljudstvu, ako bi ne bilo zvestobe do svojega vladarja nosilo v srcu, ni bilo treba druzega, ampak da k obojim upornikom pristopi, in bili bi se precej združili. Zvesti kranjski narod pa za tako nezvestobo nič ni vedil. (Živa pohvala.) Mi v naši deželi imamo pač tudi važne zasluge! Vselej smo storili vse radovoljno, da se je ohranila avstrijanska država. Bojevali smo se s Turki; bojevali smo se s Francozi; bojevali smo se se z Lahi, in lahko se reče, da nikdar na nobenem bojišči ni padel nikakoršen madež na vojake, ktere je vlada jemala iz naše dežele. (Živa pohvala. Glasovi: prav dobro!) Iz vseh le-teh vzrokov, in tudi zato, ker, ako bi v naši deželi zares bilo še kaj močí, imele bi se hraniti za nenavadne prigodbe, pravim, za nenavadne prigodbe, ko bode naša država morala, da otme sama sebe, začeti morda tak boj, v kterem bode nakladala velike, nenavadne teže tudi nam, ki živimo na meji; zastran vseh le-teh vzrokov, moja gospôda! vam priporočam svoj nasvèt, kterega sem storil iz dobre misli, in upam, da odločeni odbor mojemu nasvetu podá razsodne besede v posamesnostih, da ga dopolni, kar bi mu še manjkalo podpore, ter potlej zopet položí pred zbornico. Samo v eni stvari zapuščam svoj prvi nasvèt, namreč v tem, ker sem bil svetoval, naj se izročí odboru petih poslancov. Primernejše bi se mi zdelo, da bi se tudi le-tá nasvèt izročil novčnemu odboru, kteri bi se lahko pomnožil, ako se namreč še nekoliko udov deželnega zbora izvoli va-nj, ali pa, ako bi odbor posebno izkušene može slavne zbornice povabil, naj hodijo v seje, kadar bode to posvetovanje na vrsti; saj tega tudi ne brani opravilni red. Prosim toraj, naj se ne bi zdaj glasovalo o tem, ali se moj nasvèt izročí odboru petih poslancov ali ne, temuč še le potlej, ko bi ne bilo sprejeto, kar sem nazadnje priporočal, naj bi se namreč moj nasvèt podal novčnemu odboru. (Živa pohvala med zborniki in poslušavci.)

Iz deželnega zbora štajarskega.

Deželni zbor naš je v marsikteri stvari v prav svobodnem smislu prenaredil občinsko postavo. — Nasveta, naj se v šolah na kmetih učí tudi kmetijstvo in naj se v Gradcu napravi učilnica kmetijstva, sta bila deželnemu odboru izročena. — V seji 16. t. m. je prišel na vrsto g. Hermanov predlog o vpeljavi slovenskega jezika v šole in uradnije. Poročevavec deželnega odbora je rekel, da so želje štajarskih Slovencov zastran ravnopravnosti slovenskega jezika zraven nemškega v šolah in uradnijah pravične, da se v ljudskih šolah zraven nemškega učí tudi slovenski, da se pa tudi kancelijah uraduje po nemški pa slovenski. Na to se v vzdigne gosp. Herman in v temeljitem govoru, ki je skor 2 uri trpel, popisuje stan Slovencov na Štajarskem in kako se ravná s slovenskim jezikom v šolah in uradnijah, ki nikakor ni tako, kakor je g. Stremajer trdil; on (Herman) je Nemec, nemško izrejen in še le malo let na slovenskem Štajarskem; al on vidi, kako se godí z ravnopravnostjo slovensko; ne le ustava terja, da se vrlemu slovenskemu narodu v šolah pravica skaže, ampak tudi ozir na blagostan njih, ki izvira iz omike, ktero narod zajema le iz bukev, v njegovem jeziku pisanih in njemu razumljivih; ravno tako ima Slovenec pravico terjati, da uradniki ne govoré samo slovenski s Slovencom (saj bi drugač še ž njim govoriti ne mogli!), ampak da mu tudi dopisujejo v njegovem jeziku. Gosp. Herman nasvetuje potem: slovenski jezik naj bode na doljnem Štajarskem v ljudskih šolah edini učni jezik; nemški jezik naj se k večemu začne v 4. razredu učiti; vse gimnazije in realke in pa više šole na Štajarskem pa naj bodo tako osnovane, da se uči v njih nemški in slovenski; v kancelijah na slovenskem Štajarju naj bode slovenski jezik edini uradni jezik. Zoper te pravične in nikakor prenapete terjatve so govorili le trije poslanci iz slovenskega Štajarja, gospodje: Löschnigg, Mulley in Karnitschnigg, ki trdijo, da s tem, kakor se zdaj ravná v šolah in uradnijah se upravičene želje njih rojakov popolnoma izpolnujejo. — Po malo besedah gosp. sporočevavca Stremajerja so padli predlogi Hermanovi in predlogi deželnega odbora so bili sprejeti.

Dopisi.

Iz Aleksandrije v Egiptu 12. marca. —g— — Iz „Novic“ sem zvedil, da ste imeli 8. sveč. zastran slovenskega jezika hudo pravdo. Ako je človek tako delеč od Ljubljane kakor jaz v Afriki, — ako tedaj iz velikega obzira gleda tako stvar, se res prečuditi ne more, da je taka pravda še mogoča! V Evropi je le ena omika (kulture) in to je evropejska; vsak narod je poklican k tej omiki, naj je Francoz ali Angléž, ali Nemec, ali Slovan in kdor si bodi. Narod deluje na narod. Tù ni nobene privilegije za ta ali uni narod; vsaka taka privilegija ali predpravica enega naroda bi bila le krivica drugemu. Stopnje omike, res, da so različne; al stopnja viša v omikanem svetu ne more biti zatiravka nižje. Ko bi bil, na priliko, naš slovenski jezik dosihmal tiste pravice vžival kakor jih je vžival nemški v javnem življenji, vidili bi, kako veljaven bi bil povsod! Čuda je to, da se nekteri Nemci domá tako zlo košatijo s svojo narodnostjo; če pa pridejo na ptuje, se zatajijo in so radi — Angleži. Ni davno, kar je lesem prišel neki Nemec iz izhodnje Indije, — delal se je dolgo Angleža, naposled pa se je na limance vjel, da je iz Bremena domá. Kolikokrat sem na nemške trgovce v Liverpol ali London nemški pisal, pa prejel sem — francozk ali lašk odgovor. Sto druzih izgledov bi še lahko naštel iz lastne skušnje, kako se po svetu godí, pa saj je to že preveč. Čeravno je resnica, da kupčija pozná vsak jezik, najbolj pa dnar in dobiček, se vendar veliki svet še ni odprl nemškemu jeziku, ampak le francozkemu ali angležkemu, v jutrovih deželah pa laškemu. S tem me pa nikakor ni volja, da bi tlač nemški jezik, ki nam odpira nemški svet, ampak le ošabnost nemškutarije bi rad, kakor Nemec pravi, zavrnil „an das rechte Mass.“ Če pa človeka kupčija veže s Hrvaško, Srbijo in drugim slovanskim svetom, si more človek le pomagati s slovanskim jezikom. Iz tega pa se vidi, kako treba je, da se naš slovenski jezik omikuje in obogatuje z slovanskimi besedami, ki so navadne tù in tam, in da se naši rojaki Kranjci ne krčijo, kakor polž v svojo hišo, v tako imenovano „kranjsko špraho“, ki je le pokvara čiste slovenščine. Nikar mi za zlo ne jemljite, da se Afrikanec vtika v vaše borbe, al nisem si mogel kaj, da bi ne črhnil besede, ko sem bral iz vaše seje pravdo, ktera se daljnemu človeku res — smešna zdi. „Aber dadrum kene Feindschaft niche.“

Iz Zagreba 21. marca. A. K. — Iz raznih krajev Slovenije čitamo popise cerkvenih in društvenih svetnikov, ki se obhajajo v spomin prihoda sv. bratov Cirila in Metoda. Tukaj bomo praznovali tisočletnico še le 5. julija. V ta namen se bo osnoval v Zagrebu po predlogu gospoda vélikega župana Iv. žl. Kukuljevića v sednici družtva za povestnico jugoslovansko glavni odbor, v kterega bodo poslale svoje zastopnike vse tukajšne družbe, kakor: Dvorana, Streljana, Glasbeno družtvo, pevsko družtvo „Kolo“ itd. Tudi sl. magistrat bo napel vse sile in Zagreb bo pokazal, koliko premore. Matica ilirska bo skrbela za izdajo almanaha, glasbeni

zavod za slovansko cerkveno petje, in tako bi imelo vsako družtvo svojo posebno nalogo. Zaključilo se je tudi, da se ima prositi Nj. uzoritost kardinal, naj bi dovolil pri slovesni službi Božji pevati sv. Evangelij v starem jeziku sv. solunskih bratov. — „Torbica“ bo zopet izhajala. Vse je že priredjeno, tiskala se bo v dr. Gajevi tiskarnici, in sicer v zveskih po tri pôle na enkrat, kterih prvi že pride pred Veliko nočjo na svitlo. Dobivala se bo v Ljubljani pri J. Giontini-tu; kdor bi jo pa želel naravnost iz Zagreba dobivati, naj izvoli pismeno se prijaviti gosp. Nikomedu Ravnikar-ju, pravniku kr. akademije v Zagrebu, ki jo bo izdajal na svoje stroške. Cena ji bo 30 kr. za zvezek. Komur je bila všeč „Torbica“ v svoji prvotni obliki, ko je še v Ljubljani izhajala, si jo bo gotovo rad naročil. Duh ji bo slobodniji kakor poprej, ker tukaj se sme pisati marsikaj, kar bi bilo unkraj Sotle in Kupe misliti greh. Vsajena je tukaj na lepi gredici, v Ljubljani je bila „roža med trnjem.“ Če bo zadosti materialne pomoči, se bo razvijala „Torbica“ veselo v spodbudo naše mladine za blagor očetnjave. Kakor se vidi, je slovenska mladež čisto navdušena za to početje, timveč, ker so združeni ž njim „nekteri spomini!“

V Gorici 16. marca. — Sinočna beseda v naši čitavnici je že zopet naše nade presegla. Imeli smo v prvo razun petja tudi govor in deklamacijo. Po vvodni pesmi in primernem predgovoru se je bralo poslovenjeno pismo (obširna razprava v jeziku in kulturi) našega častnega uda, preuzvišenega gosp. škofa Strossmajerja (bral je gosp. Marušić). Deklamovala sta: prof. Šolar „Svečan in cvetlica“ (žložil Podgorski) posebno dostojno, in pozneje gospodična Brenar (zrejenka uršulinarskega samostana ljubljanskega) kaj milo in gladko „zvon sile.“ — Že pohvaljena gospá Jegličeva je pela Hribarjevo „Ivanko Slovenko.“ *) Ne vemo, komu se imamo več zahvaliti, častiti gospej pevkinji, ki zná tako umetno vso milino in nježnost iz pesme izvleči, ali pa nadepolnemu skladavcu nepozabljivega „Slavčka“ (v Ipavi 8. sept. l. l.). Najpomenljiviši pa bilo je gotovo, viditi med pevci trdo Nemkinjo (Dunajčanko, ako se ne motim) gospó dr. Pogačnikovo. Pela je poprej sama, potlej v zboru (moškem) „bleško jezero“, ki je tako dopadlo, da se je moralo ponoviti. Občudovali smo ne le prečisti, krepki pa milorahli njeni glas, ampak tudi nje mični slovenski akcent. Čitavnica ji je za izkazano čast prisrčno hvaležna. Poslednjič sem dolžan omeniti še naš pomnoženi kor s svojim čeravno že čez 60 let starim pa vendar še vedno mladim basistom — zraven enim izmed najtrdnejih stebrov naše čitavnice — gosp. učiteljem Tomanom. Ako povem, da je kor sinoči samega sebe prekosil, bo dovolj. — Vse skupaj zaznamuje za Gorico orjašk korak.

Iz Ljubljane. Iz popisa opravil, ki jih je dovršilo tukajšno pravoznansko društvo v preteklem letu in ktere je naznanil gospod dr. Etb. Costa kot prvi tajnik v letnem zboru 13. t. m., se vidi, da društvo šteje že 138 udov, da knjigarnica njegova ima 467 zvezkov knjig, da stojí z 38 družbami, uradnijami in vredništvi v zvezi, in da je prvo leto izdala 10 zvezkov, ki obsegajo mnogo zanimivega blaga, ki je tudi drugod bilo zadovoljno sprejeto. „Vendar pa — pravi gospod dr. Costa — na koncu onega popisa — nismo še zadostili vsem nalogom, ki nam jih veleva §. 2 naših društvenih pravil; v pospeh slovenske pravoslovne terminologije naj bi nam primogli možje, ki imajo v tem tečno vednost; tudi slovanskih pravoslovnih knjig in časopisov proznašamo še milo v zameni.“ Družba v dnarnih zadevah ni v zadregi. Za predsednika so bili svetovavec c. k. deželne sodnije gosp. žl. Strahl, za podpredsednika pa gospodje c. k. finančni svetovavec dr. žl. Kaltenegger in advokat dr. Zupan izvoljeni; vsi drugi upravniki so ostali. V tem zboru so bili za častne ude izvoljeni Njih eksc. c. kr. deželni poglavar gosp. baron Schloissnigg in pa gospoda dr. žl. Juli Wurzbach in dr. Schöppel.

— Za mestne odbornike so bili v 3. volitvenem razredu izvoljeni gospodje: Jož. Debevc, Jan. Horak, dr. Jož. Orel, Jož. Schwentner (vsi ti so bili že poprej odborniki) in pa gosp. dr. Etbin Costa; — v 2. razredu sta bila danes izvoljena gospoda dr. žl. Kaltenegger in dr. Miteis, gospoda Brolich in Seunig prideta jutri v ožjo volitev.

— Njih Veličanstvo cesar so gosp. Antona grofa Auersperga izvolili za c. kr. skrivnega svetovavca, s ktero častjó je naslov ekscelencije združen.

— „Beseda“ v čitavnici preteklo nedeljo je bila spet tako izvrstna in po nekterih novih rečéh tako zanimiva, da si pridržujemo obširniši popis za drugi pot.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Presvitli cesar bojo svoje potovanje, o kterem se že dolgo govorí, nastopili 4. dne prihodnjega mesca; podali se bodo najpred v Dalmacijo in odtod še drugam; potovanje bo nek trpelo celi mesec. — Še ni duha ne sluha, da bi se deželnim zborom podaljšal čas čez 29. dan t. m. — V českem zboru je dr. Rieger nasvetoval, naj se voli odsek, ki bi prevdaril prošnjo do Nj. Velič. cesarja, da bi se še pred državnim zborom sklicali deželni zbori na Ogerskem, Hrvaškem, Erdeljskem in Beneškem, ki naj bi izrekli svoje mnenje o udeleštvu državnega zbora; al predlog ta je bil z 138 glasovi proti 63 zavržen. — 11. list „Glasonoše“ v ličnem „vencu slave“ našteva darove, ki jih je preuzvišeni gospod škof dijakovaški Strosmajer, utemelitelj jugoslavenske, ravnokar od Nj. Veličanstva potrjene akademije, podelil različnim slovstvenim narodnim napravam, in ki znašajo nad 125.000 gold. To je pač zaslužen „venec slave!“ — „Stimmen aus Inneröesterreich“ pripovedujejo, da so cesar proti novemu škofu lavantinskemu lepo pohvalili Slovence, „ki so — to so nek lastne besede cesarjeve — se zdaj vendar nekako gibati začeli.“ Žalibog, da se to malo gibanje še od mnogih strani pisano gleda! — Na Poljskem se je boj nesrečno obrnil ustajnikom; če je res, kar poslednje novine pripovedujejo, je rusovska armada zmagala krdela Langievičeve, tako, da je Langievič bežal in njegova četa vsa razkropljena. Pravijo, da bo diplomacija mogla zdaj poljske zadeve v roke vzeti; al ruska vlada pravi, da je nikakor ni volja spuščati se v kake pogoje, dokler je še kak puntar na poljski zemlji. — O Garibaldi-tu pripovedujejo, da se je njegovo zdravje spet na slabo obrnilo. — Iz Carigrada se piše, da je laž, da misli turška vlada tri bojne krdela poslati na srbsko mejo. Turška vlada je sploh odpéla napete strune; tako tudi ne bo naredila vojaške ceste in strelnic v Črnogori in hoče še celó potrditi mejo črnogorsko po pogojih od leta 1858. In kar je največe čudo, sultan sam hoče osebno se pomeniti s poslancoma črnogorskima Matanovičem in Vaclikom, ki sta zdaj v Carigradu. Kaj tacega še ni svet doživel. Ravno to pismo pravi, da čedalje več Bulgarcov prestopa k katoliški veri.

*) Vesela prilika se nam s tem ponuja, da tudi mi donesemo svojo pohvalo vrlemu gosp. Antonu Hribarju, ki je navdušene besede domoljubne gospodične Ivanke Vipavske v lepo pesem, ki je za dvospev, moški zbor ali pa glasovir nedavno v prav lični obliki prišla na svitlo. Vred.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.